HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

14 octombrie 2020*

„Trimitere preliminară – Mediu – Deșeuri – Directiva 2008/98/CE – Articolul 2 alineatul (2) litera (a), articolul 3 punctul 1 și articolul 6 alineatul (1) – Ape uzate – Nămoluri de epurare – Domeniu de aplicare – Noțiunea de «deșeu» – Încetare a statutului de deșeu – Operațiune de valorificare sau de reciclare”

În cauza C-629/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Landesverwaltungsgericht Steiermark (Tribunalul Administrativ Regional din Styria, Austria), prin decizia din 14 august 2019, primită de Curte la 23 august 2019, în procedura

Sappi Austria Produktions-GmbH Munich Co. KG,

Wasserverband „Region Gratkorn-Gratwein”

împotriva

Landeshauptmann von Steiermark

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul A. Arabadjiev (raportor), președinte de cameră, doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședinta Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a doua, și domnii A. Kumin, T. von Danwitz și P. G. Xuereb, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Sappi Austria Produktions-GmbH & Co. KG și Wasserverband „Region Gratkorn-Gratwein”, de P. Schaden și W. Thurner, Rechtsanwälte;

– pentru guvernul austriac, de J. Schmoll, în calitate de agent;

– pentru Comisia Europeană, de F. Thiran și M. Noll-Ehlers, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatei generale,

* Limba de procedură: germana.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 2 alineatul (2) litera (a), a articolului 3 punctul 1, a articolului 5 alineatul (1) și a articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2008/98/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008 privind deșeurile și de abrogare a anumitor directive (JO 2008, L 312, p. 3).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Sappi Austria Produktions-GmbH Barroso & Co. KG (denumită în continuare „Sappi”) și Wasserverband „Region Gratkorn-Gratwein” (Asociația Apei pentru regiunea Gratkorn-Gratwein, Austria) (denumită în continuare „Wasserverband”), pe de o parte, și Landeshauptmann von Steiermark (șeful guvernului regional din Styria, Austria, denumit în continuare „administrația regională”), pe de altă parte, cu privire la o decizie a acesteia din urmă prin care se constată că modificările privind instalația industrială a Sappi și cea a Wasserverband, situate în același loc, trebuie supuse unei obligații de autorizare prealabilă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Directiva 75/442/CEE a Consiliului din 15 iulie 1975 privind deșeurile (JO 1975, L 194, p. 39), astfel cum a fost modificată prin Directiva 91/156/CEE a Consiliului din 18 martie 1991 (JO 1991, L 78, p. 32) (denumită în continuare „Directiva 75/442”), avea drept obiectiv principal protecția sănătății oamenilor și a mediului împotriva efectelor nocive cauzate de colectarea, transportul, tratarea, stocarea și depozitarea deșeurilor.

4 Directiva 75/442 a fost codificată prin Directiva 2006/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2006 privind deșeurile (JO 2006, L 114, p. 9, Ediție specială, 15/vol. 16, p. 45), care ulterior a fost abrogată și înlocuită de Directiva 2008/98. Articolele 4, 8 și 9 din Directiva 75/442 au fost reluate în esență la articolul 13, la articolul 36 alineatul (1), precum și la articolele 15 și 23 din Directiva 2008/98.

5 Capitolul I din Directiva 2008/98, intitulat „Obiectul, domeniul de aplicare și definiții”, cuprinde articolele 1-7 din aceasta.

6 Articolul 1 din această directivă are următorul cuprins:

„Prezenta directivă stabilește măsuri în vederea protecției mediului și a sănătății populației prin prevenirea sau reducerea efectelor adverse generate de generarea și gestionarea deșeurilor și prin reducerea efectelor generale ale folosirii resurselor și creșterea eficienței folosirii acestora.”

7 Articolul 2 alineatul (2) litera (a) din directiva menționată prevede:

„În măsura în care intră sub incidența altor acte legislative comunitare, se exclud din domeniul de aplicare al prezentei directive următoarele:

(a) ape uzate;

[…]”

8 Articolul 3 din aceeași directivă, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

1. «deșeuri» înseamnă orice substanță sau obiect pe care deținătorul le aruncă sau are intenția sau obligația să le arunce;

[…]

15. «valorificare» înseamnă orice operațiune care are drept rezultat principal faptul că deșeurile servesc unui scop util prin înlocuirea altor materiale care ar fi fost utilizate într-un anumit scop sau faptul că deșeurile sunt pregătite pentru a putea servi scopului respectiv, în întreprinderi sau în economie în general. Anexa II stabilește o listă a operațiunilor de valorificare, listă care nu este exhaustivă;

[…]”

9 Articolul 5 din Directiva 2008/98, intitulat „Subproduse”, prevede:

„(1) Pentru ca o substanță sau un obiect, care rezultă în urma unui proces de producție al cărui obiectiv principal nu este producerea acestuia, să nu fie considerat(ă) deșeu în sensul articolului 3 punctul 1, dar să fie considerat(ă) subprodus trebuie îndeplinite următoarele condiții:

(a) utilizarea ulterioară a substanței sau a obiectului este sigură;

(b) substanța sau obiectul pot fi utilizate direct, fără a fi supuse unei alte prelucrări suplimentare decât cea prevăzută de practica industrială obișnuită;

(c) substanța sau obiectul este produs ca parte integrantă a unui proces de producție și

(d) utilizarea ulterioară este legală, și anume substanța sau obiectul îndeplinește toate cerințele relevante privind produsul, protecția mediului și protecția sănătății pentru utilizarea specifică și nu va produce efecte globale nocive asupra mediului sau a sănătății populației.

[…]”

10 Potrivit articolului 6 din această directivă, intitulat „Încetarea statutului de deșeu”:

„(1) Anumite categorii de deșeuri încetează să mai fie considerate deșeuri, în sensul articolului 3 punctul 1, în momentul în care au trecut printr-o operațiune de valorificare, inclusiv reciclarea, și îndeplinesc o serie de criterii specifice care urmează să fie definite conform următoarelor condiții:

(a) substanța sau obiectul sunt utilizate în mod curent pentru îndeplinirea unor scopuri specifice;

(b) există o piață sau cerere pentru substanța sau obiectul în cauză;

(c) substanța sau obiectul îndeplinește cerințele tehnice pentru îndeplinirea scopurilor specifice și respectă legislația și normele aplicabile produselor și

(d) utilizarea substanței sau a obiectului nu va produce efecte [globale] nocive asupra mediului sau a sănătății populației.

Criteriile includ și valorile limită pentru poluanți, dacă este necesar, și iau în considerare orice eventuale efecte negative asupra mediului ale substanței sau produsului în cauză.

[…]”

Dreptul austriac

11 Dispozițiile relevante ale Abfallwirtschaftsgesetz 2002 (Legea federală din 2002 privind gestionarea deșeurilor, denumită în continuare „AWG 2002”) care transpune Directiva 2008/98 au următorul cuprins:

„Definiții

Articolul 2 (1) În sensul prezentei legi federale, prin deșeu se înțelege orice bun mobil,

1. pe care deținătorul l-a aruncat ori are intenția să îl arunce sau

2. a cărui colectare, stocare, transport și tratare ca deșeu este necesară pentru a nu aduce atingere intereselor publice [(articolul 1 alineatul (3)].

[…]

(3a) O substanță sau un obiect care este rezultatul unui proces de fabricație al cărui obiectiv principal nu este producerea acestei substanțe sau a acestui obiect poate fi considerat ca fiind subprodus, iar nu deșeu, doar în cazul în care sunt îndeplinite următoarele condiții:

1. reutilizarea substanței sau a obiectului este sigură;

2. substanța sau obiectul poate fi utilizat direct, fără a fi supus unei alte transformări decât cea prevăzută de practica industrială obișnuită;

3. substanța sau obiectul este produs ca parte integrantă a unui proces de fabricație și

4. reutilizarea este legală, și anume substanța sau obiectul poate fi în special utilizat în condiții de deplină siguranță în scopul preconizat, utilizarea nu afectează bunuri protejate [a se vedea articolul 1 alineatul (3)] și sunt respectate toate reglementările relevante.

[…]

Excluderi din domeniul de aplicare

Articolul 3 (1) Nu constituie deșeuri în sensul prezentei legi federale

1. apele uzate, inclusiv celelalte ape enumerate la articolul 1 alineatul (1) punctele 1-4 și 6 și alineatul (2) din Verordnung über die allgemeine Beggung von Abwasseremissionen in Fließgewässer und öffentliche Kanalisationen (Regulamentul privind limitarea generală a deversării apelor uzate în cursurile de apă și canalizările publice, BGBl. 186/1996).

[…]

Încetarea statutului de deșeu

Articolul 5 (1) Cu excepția dispozițiilor contrare dintr-un regulament menționat la alineatul (2) sau dintr-un regulament menționat la articolul 6 alineatul (2) din Directiva 2008/98/CE privind deșeurile, substanțele existente sunt considerate a fi deșeuri până când ele însele sau substanțe care sunt

obținute direct din acestea sunt utilizate ca înlocuitori ai materiilor prime sau ai produselor obținute din materii prime primare. În cazul pregătirii pentru reutilizare în sensul articolului 2 alineatul (5) punctul 6, încetarea statutului de deșeu intervine la sfârșitul acestei operațiuni de valorificare.

[…]

Decizii de constatare

Articolul 6 […]

(6) La cererea unui promotor sau a Umweltanwalt [(Ombudsmanul pentru Mediu)] sau din oficiu, Landeshauptmann [(șeful guvernului regional)] trebuie să constate în termen de trei luni dacă

1. o instalație este supusă obligației de a obține o autorizație în conformitate cu articolul 37 alineatul (1) sau (3) sau în conformitate cu articolul 52 ori dacă există o excepție în temeiul articolului 37 alineatul 2;

[…]

3. modificarea unei instalații de tratare este supusă obligației de a obține o autorizație în conformitate cu articolul 37 alineatul (1) sau (3) ori dacă aceasta face obiectul unei declarații obligatorii în conformitate cu articolul 37 alineatul (4). […]”

Litigiul principal și întrebările preliminare

12 Sappi exploatează în Gratkorn (Austria) o mare instalație industrială de producție de hârtie și de celuloză. Pe acest sit se află de asemenea o stație de epurare, exploatată în comun de Sappi și de Wasserverband, care tratează apele uzate rezultate din producția de hârtie și de celuloză, precum și din apele urbane reziduale. Cu ocazia tratării acestor ape uzate, impusă de dreptul național, sunt produse nămolurile de epurare în discuție în litigiul principal. Aceste nămoluri sunt, așadar, constituite atât din substanțe provenite din apele uzate industriale, cât și din substanțe provenite din apele urbane reziduale. Nămolurile de epurare care s-au format astfel în stația de epurare sunt apoi incinerate într-un cazan al Sappi și într-un incinerator de deșeuri reziduale exploatat de Wasserverband, iar aburul recuperat în scopul valorificării energetice alimentează producția de hârtie și de celuloză.

13 Administrația regională a constatat, după o procedură de anchetă aprofundată în temeiul articolului 6 alineatul (6) din AWG 2002, că modificările aduse cazanului Sappi și incineratorului de deșeuri reziduale, proprietate a Wasserverband, situat de asemenea la Gratkorn, erau supuse unei obligații de a obține o autorizație.

14 Administrația menționată a considerat că, desigur, nămolurile de epurare destinate incinerării proveneau, în cea mai mare parte, și anume aproximativ 97 %, dintr-un proces de producție de hârtie și că, în ceea ce privește această parte, s-ar putea admite că ele au statutul de „subprodus”, în sensul articolului 2 alineatul (3a) din AWG 2002. Totuși, nu aceasta ar fi situația în ceea ce privește partea din nămolurile de epurare produse în cursul tratării apelor urbane reziduale. Aceste nămoluri de epurare ar rămâne deșeuri.

15 În măsura în care, potrivit jurisprudenței Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria), nu există un prag *de minimis* pentru calificarea unei substanțe drept „deșeu”, ar trebui să se pornească de la principiul potrivit căruia toate nămolurile de epurare incinerate în instalațiile industriale ale Sappi și ale Wasserverband trebuie calificate drept „deșeu”, în sensul articolului 2 alineatul (1) din AWG 2002. Sappi și Wasserverband au introdus o acțiune împotriva acestei decizii la instanța de trimitere.

16 Printr-o hotărâre din 19 decembrie 2016, această instanță a admis acțiunea formulată de Sappi și de Wasserverband. Sesizată prin recursul formulat împotriva acestei hotărâri, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) a anulat această hotărâre printr-o hotărâre din 27 februarie 2019 și a trimis cauza spre rejudecare la instanța de trimitere.

17 Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) arată că articolul 2 alineatul (3a) din AWG 2002 stabilește, în conformitate cu articolul 5 din Directiva 2008/98, condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca o substanță sau un obiect care este, desigur, rezultatul unui proces de fabricație, dar nu este obiectivul principal al acestuia să poată fi calificat drept „subprodus”, iar nu drept „deșeu”. Din această dispoziție rezultă că trebuie să fie vorba despre o substanță sau despre un obiect produs în cursul unui proces de producție.

18 Instanța de trimitere ridică problema dacă, astfel cum a considerat Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă), nămolurile de epurare care rezultă din tratarea comună a apelor uzate de origine industrială și comunală constituie un „deșeu” în sensul dreptului Uniunii. Această instanță subliniază că, dacă epurarea apelor uzate nu s-ar înscrie într-un proces de producție, una dintre condițiile determinante ale existenței unui subprodus nu ar fi respectată.

19 Instanța de trimitere arată totuși că adăugarea nămolurilor de epurare cu ajutorul unui sistem închis automatizat se face în cadrul întreprinderii, că utilizarea nămolurilor de epurare este integrală și că acest procedeu nu generează niciun pericol pentru mediu și pentru sănătatea populației. În plus, această abordare ar urmări obiectivul de prevenire a generării de deșeuri și de înlocuire a utilizării materiilor fosile.

20 În aceste condiții, Landesverwaltungsgericht Steiermark (Tribunalul Administrativ Regional din Styria, Austria) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Având în vedere excepția prevăzută la articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/98 în coroborare cu Directiva 91/271/CEE a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor urbane reziduale (JO 1991, L 135, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 43) și/sau cu Directiva privind nămolurile de epurare, astfel cum a fost modificată prin Regulamentul (CE) nr. 1137/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 octombrie 2008 [de adaptare la Decizia 1999/468/CE a Consiliului a anumitor acte care fac obiectul procedurii prevăzute la articolul 251 din tratat, în ceea ce privește procedura de reglementare cu control – Adaptare la procedura de reglementare cu control – Partea întâi (JO 2008, L 311, p. 1)], nămolurile de epurare trebuie să fie considerate deșeuri?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare:

Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2008/98 […] permite calificarea unei substanțe drept «subprodus» în sensul noțiunii de «deșeuri» din dreptul Uniunii în cazul în care această substanță este amestecată, din motive ce țin de procesul tehnologic, cu un procent redus de alte substanțe, care ca atare ar trebui considerate deșeuri, dacă acest lucru nu influențează compoziția substanței în ansamblu și oferă un avantaj ecologic semnificativ?”

Cu privire la admisibilitatea întrebărilor preliminare

21 În observațiile sale scrise, guvernul austriac arată că cererea de decizie preliminară este vădit inadmisibilă.

22 În primul rând, nu ar fi necesar să se răspundă la prima întrebare. Obiectul procedurii principale ar viza să se stabilească dacă nămolurile de epurare sunt „deșeuri”, în sensul articolului 3 punctul 1 din Directiva 2008/98, eventual coroborat cu articolele 5 și 6 din această directivă. Or, prima întrebare

privește articolul 2 alineatul (2) litera (a) din directiva menționată. Întrucât nămolurile de epurare nu sunt un element constitutiv al apelor uzate, această dispoziție nu ar avea în mod vădit nicio legătură cu obiectul procedurii principale, iar întrebarea ar fi, așadar, ipotetică.

23 În al doilea rând, motivele pentru care instanța de trimitere are îndoieli cu privire la interpretarea acestei dispoziții nu ar reieși din expunerea de motive. Această instanță ar ridica numai problema conformității articolului 2 alineatele (1) și (3a) din AWG 2002 cu dreptul Uniunii și a interpretării care s-a dat acestuia. Or, aceste dispoziții nu ar transpune articolul 2 alineatul (2) litera (a), ci articolul 3 punctul 1 și articolul 5 din Directiva 2008/98.

24 Instanța de trimitere ar solicita în realitate o interpretare a articolului 5 din Directiva 2008/98, iar nu a articolului 6 din aceasta. Or, îndeplinirea criteriilor pentru ca o substanță să fie calificată drept „subprodus” ar avea ca efect inexistența unui deșeu. În sfârșit, instanța de trimitere nu și-ar exprima îndoielile în ceea ce privește interpretarea articolului 6 din această directivă, ci s-ar limita să critice, în general, lipsa „promovării ierarhiei deșeurilor” în cauza principală și nu ar ridica probleme de drept al Uniunii care nu au fost încă soluționate.

25 În această privință trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, articolul 267 TFUE conferă instanțelor naționale cea mai largă posibilitate de a sesiza Curtea dacă ele consideră că o cauză pendinte în fața lor ridică probleme care impun, printre altele, interpretarea dispozițiilor de drept al Uniunii necesare în vederea soluționării litigiului dedus judecății acestora și sunt libere să exercite această opțiune în orice moment al procedurii pe care îl consideră adecvat (Hotărârea din 26 iunie 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punctul 35 și jurisprudența citată).

26 De asemenea, Curtea a amintit în mod repetat că întrebările adresate de instanțele naționale privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență. Prin urmare, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unor astfel de întrebări numai dacă este evident că interpretarea solicitată a unei norme a Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 10 decembrie 2018, Wightman și alții, C-621/18, EU:C:2018:999, punctul 27, precum și Hotărârea din 26 iunie 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punctul 36).

27 Or, nu aceasta este situația în speță.

28 Pe de o parte, trebuie să se constate că substanța în discuție în litigiul principal este constituită din nămoluri de epurare care provin din tratarea apelor uzate ale stației de epurare exploatate de Sappi și de Wasserverband. Or, în anumite împrejurări, articolul 2 din Directiva 2008/98 exclude apele uzate din domeniul de aplicare al acestei directive. Prin urmare, împrejurarea că instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea acestui articol nu este lipsită de legătură cu obiectul litigiului principal.

29 Pe de altă parte, întrebările adresate au legătură cu calificarea unor astfel de nămoluri drept „deșeu” sau „subprodus”, ceea ce are consecințe juridice precise și este în mod clar legat de litigiul principal. Or, prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere urmărește în esență să se stabilească dacă sunt îndeplinite toate condițiile care figurează la articolul 5 alineatul (1) sau la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2008/98. În acest scop, instanța menționată a prezentat suficiente elemente de drept și de fapt pentru a permite Curții să răspundă în mod util la această întrebare.

30 Prin urmare, prezenta cerere de decizie preliminară este admisibilă.

Cu privire la întrebările preliminare

31 Prin intermediul întrebărilor formulate, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 alineatul (2) litera (a), articolul 3 punctul 1, articolul 5 alineatul (1) și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2008/98 trebuie interpretate în sensul că nămolurile de epurare produse cu ocazia tratării comune, într-o stație de epurare, a apelor uzate de origine industrială și rezidențială sau comunală, incinerate într-un incinerator de deșeuri reziduale în scopul unei valorificări energetice prin producerea de abur, trebuie calificate drept „deșeuri”.

32 În primul rând, trebuie să se examineze dacă substanțele în discuție în litigiul principal intră în domeniul de aplicare al Directivei 2008/98.

33 Articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/98 exclude din domeniul său de aplicare apele uzate, cu excepția deșeurilor lichide, cu condiția însă ca aceste ape uzate să intre sub incidența „altor acte [de drept al Uniunii]”.

34 Legiuitorul Uniunii a înțeles astfel să califice expres apele uzate drept „deșeuri”, în sensul acestei directive, prevăzând în același timp că aceste deșeuri pot, în anumite condiții, să iasă din domeniul de aplicare al acesteia și să intre sub incidența unei alte legislații [a se vedea prin analogie, în ceea ce privește articolul 2 alineatul (1) din Directiva 75/442, Hotărârea din 10 mai 2007, Thames Water Utilities, C-252/05, EU:C:2007:276, punctul 26].

35 Pentru a putea fi considerate „alt[e] acte [de drept al Uniunii]”, în sensul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/98, normele în cauză nu trebuie să se limiteze la a se referi la o substanță anume, ci trebuie să cuprindă dispoziții precise cu privire la gestionarea acestora ca deșeuri, în sensul articolului 3 punctul 1 din Directiva 2008/98. În caz contrar, gestionarea deșeurilor în cauză nu ar fi organizată nici în cadrul acestei directive, nici în cel al vreunei alte directive, nici în cel al unei legislații naționale, ceea ce ar fi contrar atât modului de redactare a articolului 2 alineatul (2) din directiva menționată, cât și scopului însuși al legislației Uniunii în materie de deșeuri [a se vedea prin analogie, în ceea ce privește articolul 2 alineatul (1) din Directiva 75/442, Hotărârea din 10 mai 2007, Thames Water Utilities, C-252/05, EU:C:2007:276, punctul 33 și jurisprudența citată].

36 Rezultă din aceasta că, pentru a se putea considera că reprezintă „alt[e] acte [de drept al Uniunii]”, în sensul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 2008/98, normele Uniunii în cauză trebuie să cuprindă dispoziții precise privind organizarea gestionării deșeurilor și să asigure un nivel de protecție cel puțin echivalent cu cel care decurge din această directivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 mai 2007, Thames Water Utilities, C-252/05, EU:C:2007:276, punctul 34 și jurisprudența citată).

37 Or, Directiva 91/271 nu asigură un astfel de nivel de protecție. Deși reglementează colectarea, tratarea și evacuarea apelor uzate, aceasta nu conține dispoziții precise privind gestionarea nămolurilor de epurare. Prin urmare, nu se poate considera că ea privește gestionarea acestora din urmă și asigură un nivel de protecție cel puțin echivalent cu cel care decurge din Directiva 2008/98 (a se vedea prin analogie Hotărârea din 10 mai 2007, Thames Water Utilities, C-252/05, EU:C:2007:276, punctul 35).

38 În ceea ce privește Directiva 86/278/CEE a Consiliului din 12 iunie 1986 privind protecția mediului, în special a solului, atunci când se utilizează nămoluri de epurare în agricultură (JO 1986, L 181, p. 6, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 191), evocată atât de instanța de trimitere, cât și de părțile din litigiul principal, astfel cum reiese din însuși titlul său, precum și din articolul 1, aceasta reglementează numai utilizarea nămolurilor de epurare în agricultură. Respectiva directivă nu este, așadar, relevantă pentru calificarea nămolurilor de epurare incinerate într-un incinerator de deșeuri reziduale în scopul unei valorificări energetice prin producerea de abur, fără legătură cu activitățile agricole.

39 În consecință, trebuie să se constate că aceste ape uzate nu sunt excluse din domeniul de aplicare al Directivei 2008/98. Aceeași situație este valabilă în cazul nămolurilor de epurare în discuție în litigiul principal, produse cu ocazia tratării apelor uzate menționate, întrucât nămolurile de epurare nu figurează printre substanțele și obiectele care pot fi excluse, în temeiul articolului 2 alineatul (2) din această directivă, din domeniul său de aplicare.

40 În al doilea rând, trebuie să se stabilească dacă nămolurile de epurare în discuție în litigiul principal constituie un „deșeu”, în sensul articolului 3 punctul 1 din Directiva 2008/98.

41 Trebuie amintit că această dispoziție definește noțiunea de „deșeu” ca fiind orice substanță sau obiect pe care deținătorul le aruncă sau are intenția sau obligația să le arunce.

42 Conform unei jurisprudențe constante a Curții, calificarea de „deșeu” rezultă cu precădere din comportamentul deținătorului și din semnificația termenului „a arunca” (Hotărârea din 4 iulie 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, punctul 17, precum și jurisprudența citată).

43 În ceea ce privește expresia „a arunca”, rezultă de asemenea dintr-o jurisprudență constantă că expresia menționată trebuie să fie interpretată ținând seama de obiectivul Directivei 2008/98, care constă, potrivit considerentului (6) al acesteia, în reducerea la minimum a efectelor negative ale generării și gestionării deșeurilor asupra sănătății populației și asupra mediului, precum și în lumina articolului 191 alineatul (2) TFUE, care prevede că politica Uniunii în domeniul mediului urmărește un nivel ridicat de protecție și se bazează, printre altele, pe principiile precauției și acțiunii preventive. Rezultă că termenul „a arunca” și, prin urmare, noțiunea de „deșeu”, în sensul articolului 3 punctul 1 din Directiva 2008/98, nu pot fi interpretate în mod restrictiv (Hotărârea din 4 iulie 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, punctul 18 și jurisprudența citată).

44 În plus, din dispozițiile acestei directive reiese că termenul „a arunca” include atât „valorificarea”, cât și „eliminarea” unei substanțe sau a unui obiect, în sensul articolului 3 punctele 15 și 19 din directiva menționată (Hotărârea din 4 iulie 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, punctul 19 și jurisprudența citată).

45 Mai precis, existența unui „deșeu”, în sensul Directivei 2008/98, trebuie verificată cu luarea în considerare a tuturor împrejurărilor, ținând seama de obiectivul acestei directive și procedând în așa fel încât să nu fie prejudiciată eficacitatea sa. Astfel, anumite împrejurări pot reprezenta indicii ale existenței unei acțiuni, a unei intenții sau a unei obligații de a arunca o substanță sau un obiect în sensul articolului 3 punctul 1 din Directiva 2008/98 (Hotărârea din 4 iulie 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, punctele 20 și 21).

46 Printre împrejurările care pot constitui astfel de indicii figurează faptul că substanța utilizată este un reziduu de producție sau de consum, și anume un produs a cărui obținere nu a fost urmărită ca atare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 iunie 2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, punctul 41, și Hotărârea din 3 octombrie 2013, Brady, C-113/12, EU:C:2013:627, punctul 40).

47 În această privință, poate de asemenea să constituie un astfel de indiciu faptul că substanța respectivă este un reziduu de producție a cărui eventuală utilizare trebuie să aibă loc în condiții speciale de precauție având în vedere caracterul periculos pentru mediu al compoziției sale (Hotărârea din 3 octombrie 2013, Brady, C-113/12, EU:C:2013:627, punctul 41 și jurisprudența citată).

48 În plus, reiese din jurisprudența Curții că metoda de prelucrare sau modul de utilizare ale unei substanțe nu sunt determinante pentru calificarea sau nu drept „deșeu” a acestei substanțe și că noțiunea de „deșeu” nu exclude substanțele și nici obiectele care pot fi reutilizate din punct de vedere economic. Astfel, sistemul de supraveghere și de gestiune stabilit de Directiva 2008/98 urmărește să acopere toate obiectele și toate substanțele pe care proprietarul le aruncă, chiar dacă au o valoare

comercială și sunt colectate în scop comercial pentru a fi reciclate, recuperate sau reutilizate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 iunie 2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, punctul 40, și Hotărârea din 3 octombrie 2013, Brady, C-113/12, EU:C:2013:627, punctul 42, precum și jurisprudența citată).

49 În plus, se impune să se acorde o atenție deosebită împrejurării dacă obiectul sau substanța în cauză nu are sau nu mai are utilitate pentru deținătorul său, astfel încât acest obiect sau această substanță constituie o sarcină de care deținătorul său ar încerca să se debaraseze. Astfel, dacă aceasta este situația, există un risc ca deținătorul menționat să arunce obiectul sau substanța aflată în posesia sa într-un mod care poate fi dăunător pentru mediu, în special prin abandonarea, prin evacuarea sau prin eliminarea sa necontrolată. Întrucât intră în sfera de aplicare a noțiunii de „deșeu”, în sensul Directivei 2008/98, acest obiect sau această substanță este supusă dispozițiilor acestei directive, ceea ce implică faptul că valorificarea sau eliminarea respectivului obiect sau a respectivei substanțe va trebui să fie efectuată în așa fel încât sănătatea oamenilor să nu fie pusă în pericol și fără a utiliza procedee sau metode care ar putea fi dăunătoare pentru mediu (Hotărârea din 4 iulie 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, punctul 22).

50 În această privință, gradul de probabilitate a reutilizării unui bun, a unei substanțe sau a unui produs fără operațiune de transformare prealabilă constituie un criteriu pertinent în vederea aprecierii dacă acestea constituie sau nu un deșeu în sensul Directivei 2008/98. Dacă, dincolo de simpla posibilitate de a reutiliza bunul, substanța sau produsul în cauză, există un avantaj economic pentru deținător să facă acest lucru, probabilitatea unei asemenea reutilizări este mare. Într-un asemenea caz, bunul, substanța sau produsul în cauză nu mai poate fi considerat ca fiind o sarcină de care deținătorul va încerca „să se debaraseze”, ci ca reprezentând un veritabil produs (Hotărârea din 4 iulie 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, punctul 23 și jurisprudența citată).

51 De asemenea, în anumite situații, un bun, un material sau o materie primă rezultată dintr-un proces de extracție sau de fabricație al cărui scop principal nu este producerea acesteia nu poate constitui un reziduu, ci un subprodus pe care deținătorul nu încearcă „să [îl] arunce”, în sensul articolului 3 punctul 1 din Directiva 2008/98, ci pe care intenționează să îl exploateze sau să îl comercializeze – inclusiv, dacă este cazul, pentru a satisface nevoile altor operatori economici decât cel care l-a produs – în condiții avantajoase pentru acesta, în cadrul unui proces ulterior, cu condiția ca această reutilizare să nu fie doar eventuală, ci certă, fără transformare prealabilă și să aibă loc în continuarea procesului de producție (Hotărârea din 3 octombrie 2013, Brady, C-113/12, EU:C:2013:627, punctul 44 și jurisprudența citată).

52 Nu ar fi, astfel, nicidecum justificat ca cerințele Directivei 2008/98, care urmăresc să asigure că operațiunile de valorificare și de eliminare a deșeurilor sunt puse în aplicare fără a periclita sănătatea oamenilor și fără a fi utilizate procedee sau metode care ar putea fi dăunătoare pentru mediu, să fie aplicate unor bunuri, unor substanțe sau unor produse pe care deținătorul intenționează să le exploateze sau să le comercializeze în condiții avantajoase, independent de orice operațiune de valorificare. Cu toate acestea, având în vedere obligația de a recurge la o interpretare largă a noțiunii de „deșeu”, se impune ca această argumentație să fie circumscrisă la situațiile în care reutilizarea bunului sau a substanței în cauză nu este numai eventuală, ci certă, fără să fie necesar să se recurgă în prealabil la unul dintre procedeele de valorificare a deșeurilor prevăzute în anexa II la Directiva 2008/98, verificare ce revine instanței de trimitere (Hotărârea din 4 iulie 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, punctul 24 și jurisprudența citată).

53 În definitiv, revine instanței de trimitere, care este singura competentă să aprecieze situația de fapt din cauza cu care este sesizată, sarcina să verifice dacă deținătorul obiectului sau al substanței în cauză avea efectiv intenția de a le „arunca”, ținând seama de ansamblul împrejurărilor din speță, asigurându-se în același timp de respectarea obiectivului vizat de Directiva 2008/98. Cu toate acestea,

Curtea poate furniza acestei instanțe orice indicație utilă în vederea soluționării litigiului cu care este sesizată (Hotărârea din 4 iulie 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, punctul 25 și jurisprudența citată).

54 În speță, obiectul procedurii principale este să se stabilească dacă nămolurile de epurare care provin de la stația de epurare a apelor uzate exploatată în comun de Sappi și de Wasserverband trebuie calificate drept „deșeuri” și dacă, prin urmare, incinerarea acestora intră sub incidența dispozițiilor aplicabile deșeurilor. Dacă este cazul, ar trebui ca, în temeiul dreptului național, modificările aduse cazanului Sappi și incineratorului deșeurilor reziduale deținute de Wasserverband să fie supuse unei obligații de autorizare.

55 Sappi susține că nu aceasta este situația, întrucât nămolurile de epurare în discuție în litigiul principal sunt compuse în proporție de aproape 100 % din reziduuri vegetale, rezultate dintr-un proces de producție de hârtie și de celuloză, integrate încă de la conceperea instalației și utilizate în scopul valorificării energetice pentru producerea hârtiei. Ele ar oferi astfel un avantaj economic important acestei întreprinderi. Ca urmare a ciclului închis de utilizare, care cuprinde un transport, 24 de ore din 24, cu ajutorul benzilor transportoare, nu ar exista nicio substanță pe care deținătorul ar dori să o arunce.

56 Pe de altă parte, din decizia de trimitere reiese că aceste nămoluri de epurare sunt produse cu ocazia tratării comune a apelor uzate de origine industrială și, într-o proporție redusă, de origine rezidențială sau comunală în stația de epurare și sunt utilizate, după o drenare mecanică, într-un incinerator de deșeuri reziduale în scopul unei valorificări energetice prin producerea de abur, în procesul de producție al Sappi. Ca urmare a acestei reintegrări a nămolurilor de epurare în sistem, precum și a incinerării lor permanente și continue, neutră în ceea ce privește emisiile, în vederea producerii de abur în procesul de fabricare a hârtiei, instanța de trimitere consideră că nămolurile menționate sunt reutilizate în mod constant, imediat și cert.

57 Astfel cum rezultă din jurisprudența amintită la punctele 41 și 42 din prezenta hotărâre, noțiunea de „deșeu” este definită ca fiind orice substanță sau obiect pe care deținătorul le aruncă sau are intenția sau obligația să le arunce.

58 În această privință trebuie să se constate că împrejurarea că, în stația de epurare, doar o proporție redusă de ape urbane reziduale se adaugă la apele uzate care provin din producția de hârtie și de celuloză nu este relevantă pentru a stabili dacă nămolurile de epurare care rezultă din tratarea comună a acestor ape uzate constituie sau nu un „deșeu”.

59 Această interpretare este singura care garantează respectarea obiectivelor de reducere la minimum a efectelor negative ale generării și gestionării deșeurilor asupra sănătății populației și asupra mediului vizată de Directiva 2008/98. Astfel, într-un asemenea caz, apele uzate care provin din producția de hârtie și de celuloză nu sunt separabile de apele uzate de origine rezidențială sau comunală și nu pot fi valorificate sau eliminate decât dacă fac de asemenea obiectul operațiunilor necesare de tratare impuse de dreptul național. Or, este cert că apele uzate de origine rezidențială sau comunală trebuie considerate ca fiind substanțe pe care deținătorul lor le-a aruncat.

60 Reiese din ceea ce precedă că, sub rezerva verificărilor pe care trebuie să le efectueze instanța de trimitere, apele uzate în discuție în litigiul principal trebuie considerate ca reprezentând substanțe pe care deținătorul dorește să le arunce, ceea ce determină calificarea lor drept „deșeuri”, în sensul Directivei 2008/98.

61 Potrivit indicațiilor care figurează în dosarul prezentat Curții, epurarea acestor ape uzate constituie un procedeu de tratare impus de legislația națională în materie de gestionare a apei anterior deversării de ape uzate într-un curs de apă, în măsura în care numai substanțele nenocive ar putea fi evacuate acolo. În această privință, din elementele dosarului menționat reiese că, în funcție de tipul de ape uzate și de

procesul de tratare, nămolurile de epurare ar putea conține anumite substanțe nocive, precum germeni patogeni sau metale grele, care prezintă un risc pentru mediu, precum și pentru sănătatea populației și cea a animalelor.

62 În ceea ce privește nămolurile de epurare în discuție în litigiul principal, este cert că acestea sunt un reziduu rezultat din tratarea apelor uzate. Un astfel de element constituie, după cum reiese din jurisprudența amintită la punctele 46 și 47 din prezenta hotărâre, un indiciu că statutul de deșeu se menține.

63 Cu toate acestea, reiese că instanța de trimitere consideră că, înainte chiar de a fi incinerate, nămolurile de epurare nu ar mai putea fi calificate drept „deșeuri”.

64 În această privință trebuie amintit că articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2008/98 prevede condițiile pe care trebuie să le îndeplinească criteriile specifice care permit să se determine care deșeuri încetează să mai fie considerate „deșeuri”, în sensul articolului 3 punctul 1 din această directivă, atunci când au fost supuse unei operațiuni de valorificare sau de reciclare.

65 În cazul valorificării deșeurilor, este necesar să se garanteze un nivel ridicat de protecție a sănătății populației și a mediului. În special, valorificarea nămolurilor de epurare comportă anumite riscuri pentru mediu și sănătatea populației, mai ales legate de prezența potențială a unor substanțe periculoase (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 martie 2019, Tallinna Vesi, C-60/18, EU:C:2019:264, punctul 28).

66 În speță este necesar să se constate că, în ipoteza în care incinerarea nămolurilor de epurare ar consta într-o operațiune de „valorificare”, în sensul articolului 3 punctul 15 din Directiva 2008/98, care vizează operațiuni privind deșeuri, aceste nămoluri ar trebui să continue a fi calificate drept „deșeuri” la momentul incinerării lor. O schimbare de statut precum cea menționată de instanța de trimitere ar presupune, așadar, ca tratarea efectuată în vederea valorificării să permită obținerea unor nămoluri de epurare care să corespundă unui nivel ridicat de protecție a sănătății populației și a mediului, astfel cum impune Directiva 2008/98, care sunt în special lipsite de orice substanță periculoasă. În acest scop, trebuie să se asigure că nămolurile de epurare în discuție în litigiul principal sunt inofensive.

67 Este de competența instanței de trimitere să verifice dacă condițiile prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2008/98 sunt deja îndeplinite înainte de incinerarea nămolurilor de epurare. Trebuie, printre altele, să se verifice, dacă este cazul, pe baza unei analize științifice și tehnice, dacă nămolurile de epurare respectă valorile-limită legale pentru poluanți și dacă incinerarea acestora nu are efecte globale nocive asupra mediului sau a sănătății populației.

68 Este în special relevantă în cadrul acestei aprecieri împrejurarea potrivit căreia căldura produsă la incinerarea nămolurilor de epurare este reutilizată în cadrul unui proces de producție de hârtie și de celuloză, precum și cea potrivit căreia un asemenea proces prezintă un avantaj semnificativ pentru mediu ca urmare a utilizării de materiale rezultate din valorificare pentru conservarea resurselor naturale, ca și pentru crearea unei economii circulare.

69 Dacă, în temeiul unei astfel de analize, instanța de trimitere ar constata că condițiile prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2008/98 erau îndeplinite înainte de incinerarea nămolurilor de epurare în discuție în litigiul principal, ar fi necesar să se considere că acestea din urmă nu constituie deșeuri.

70 În ipoteza contrară, ar trebui să se considere că nămolurile de epurare menționate continuă să intre în sfera noțiunii de „deșeu” la data acestei incinerări.

71 În aceste condiții și în măsura în care, astfel cum reiese din modul de redactare a articolului 5 alineatul (1) din Directiva 2008/98, calitatea de „subprodus” și statutul de „deșeu” se exclud reciproc, nu este necesar să se examineze dacă nămolurile în discuție în litigiul principal trebuie să fie calificate drept „subproduse” în sensul acestei dispoziții.

72 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolul 2 alineatul (2) litera (a), articolul 3 punctul 1 și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2008/98 trebuie interpretate în sensul că nămolurile de epurare produse cu ocazia tratării comune, într-o stație de epurare, a apelor uzate de origine industrială și rezidențială sau comunală, incinerate într-un incinerator de deșeuri reziduale în scopul unei valorificări energetice prin producerea de abur, trebuie să fie considerate ca nereprezentând deșeuri dacă condițiile prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din această Directivă 2008/98 sunt deja îndeplinite înainte de incinerarea lor. Revine instanței de trimitere sarcina să aprecieze dacă această situație se regăsește în cauza principală.

Cu privire la cheltuielile de judecată

73 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolul 2 alineatul (2) litera (a), articolul 3 punctul 1 și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2008/98/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008 privind deșeurile și de abrogare a anumitor directive trebuie interpretate în sensul că nămolurile de epurare produse cu ocazia tratării comune, într-o stație de epurare, a apelor uzate de origine industrială și rezidențială sau comunală, incinerate într-un incinerator de deșeuri reziduale în scopul unei valorificări energetice prin producerea de abur, trebuie să fie considerate ca nereprezentând deșeuri dacă condițiile prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din această Directivă 2008/98 sunt deja îndeplinite înainte de incinerarea lor. Revine instanței de trimitere sarcina să aprecieze dacă această situație se regăsește în cauza principală.

Semnături